БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Унэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

36-хи жэлээ гарана

№ 258 (9090)
НОЯБРИНН
1
ВОСКРЕСЕНИ
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

Советскэ Союзай ажалшад! Долоон жэлэй түсэбые предприяти, барилга бүхэнэй, колхоз, совхоз бүхэнэй болзорhоо урид дүүргэхын шүлөө тэмсэгты! Долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ гээшэ арад түмэнэй баян дэлгэр, болбосон hайхан байдалые саашадань хүгжөөн дэбжээхэ эшэ нүхэсэл мүн болоно!

(КПСС-эй ЦК-гэй гаргаhан Уряануудhaa)

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

СССР-эй арадай ажахые 1960 ондо хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай

Х У У Л И

...кэ Социалистическэ Рес...нуудай Союзай Верховно ...й тогтоохонь:

...юзна республикануудай Ми...үдэй Соведүүдтэй хамта ...й Министрнүүдэй Соведэй ...эн, СССР-эй арадай ажа...60 ондо хүгжөөхэ Гүрэнэй ...е палатануудай Бюджетнэ комиссинуудай, Национальностьнуудай Соведэй Экономическа комиссиин дурадхаhан заhабаринуудтайгаар hайшааха.

2. СССР-эй арадай ажахые 1960 ондо хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тушаа палатануудай Бюджетнэ комиссинуудай, Национальностьнуудай Соведэй Экономическа комиссиин тобшололнууд дотор найруулагдаhан дурадхалнууд болон ажаглалтануудые, тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай заседанинууд дээрэ депутадуудай оруулhан дурадхалнууд болон хэhэн ажаглалтануудые хаража үзөөд, тэдээн тушаа зохихо шиидхэбэринүүдые гаргахыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

...ва, Кремль.
...оной октябриин 30.

...ветскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай 1960 оной Гүрэнэй бюджет тухай

Х У У Л И

...кэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно ...й тогтоохонь:

...я 1. СССР-эй Министрнүүдэй ...ведэй табиhан, ССР Союзай ...ой Гүрэнэй бюджедые Союзай ...ведэй болон Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ ...нуудай элидхэлнүүд...тahан хубилалтануудтай, тэрэшэлэн Национальностьнуудай Соведэй Экономическа ко...й дурадхалнуудтайгаар батодорхойлон хэлэхэдэ: оро...72.990.487 мянган түхэриг, гарашань 745.808.593 мянган ..., тиихэдэ орошонь гараша...181.894 мянган түхэригөөр ...ха.

...я 2. СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй бюджедтэ гүрэнэй болон ...ативна предприятинуудhaa, организацинуудhaa хамта дээ...569.831 мянган түхэриг оро...тогтоохо.

...я 3. Арадай ажахыда—хүн...мышленностиие, барилгын ...рпие, хүнгэн болон эдеэ хоо...мышленностиие, хүдөө ажа...транспортые, коммунальна ...ажахые, арадай ажахын ...hалбаринуудые саашадань ...гэдэ—СССР-эй 1960 оной ... бюджедhээ хамта дээрээ ...968. мянган түхэриг гарга...р тогтоохо.

...я 4. Социально-культурна ...ябуулгануудта — бүгэдэ ...hуралсалай hургуулинууд, ...үүд, дээдэ hургуулинууд, ...энжэлэлгын эмхи зургаа...фабрично-заводской hуралса...ргуулинууд, библиотекэнүүд, ...театрнууд, хэблэл, радио...лга, гэгээрэлэй болон соёл ... талаар бусад хэмжээ...нуудай гаргашануудта; ...шанууд, хүүгэдэй яслинууд, ...инууд, элүүрые хамгаал...культурын, бусад эмхи зур...ай гаргашануудта; пенси... болон тэдхэмжэнүүдтэ—...й 1960 оной Гүрэнэй бюд... хамта дээрээ 247.782.162 ...түхэриг hомолхоор тогтоохо.

...я 5. СССР-ые хамгаалха хэ...СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй ...hээ 96.121.000 мянган түхэ...гашалхаар тогтоохо.

...я 6. Гүрэнэй захиргаанай ...дай гаргашада СССР-эй ...оной Гүрэнэй бюджедhээ ...8 мянган түхэриг зорюул...дорхойлхо.

...я 7. 1960 оной Союзна бюд... орошын талаар 390.194.214 ...түхэригөөр, гарашын талаар 363.012.320 мянган түхэригөөр, тиихэдэ орошынь гарашаhаа 27.181.894 мянган түхэригөөр ехэ байхаар тогтоохо.

Статья 8. Союзна республикануудай 1960 оной гүрэнэй бюджедүүдые дүн хамтадаа 387.886.519 мянган түхэригөөр, тэрэ тоодо тус тус союзна республикануудаар иимэ байхаар тогтоохо:

(Мянган түхэригөөр)

Россин Советскэ Федеративна Социалистическэ Республика	231.853.381
Украинын Советскэ Социалистическэ Республика	69.753.194
Белоруссиин Советскэ Социалистическэ Республика	11.054.518
Узбегэй Советскэ Социалистическэ Республика	10.196.226
Казахай Советскэ Социалистическэ Республика	25.164.171
Грузиин Советскэ Социалистическэ Республика	6.428.738
Азербайджанай Советскэ Социалистическэ Республика	6.051.958
Литвагай Советскэ Социалистическэ Республика	4.603.596
Молдавиин Советскэ Социалистическэ Республика	2.974.009
Латвиин Советскэ Социалистическэ Республика	4.241.938
Киргизиин Советскэ Социалистическэ Республика	3.351.212
Таджигай Советскэ Социалистическэ Республика	2.916.388
Армениин Советскэ Социалистическэ Республика	3.229.163
Туркмениин Советскэ Социалистическэ Республика	3.148.315
Эстониин Советскэ Социалистическэ Республика	2.919.712

Союзна республикануудай Гүрэнэй бюджедүүдтэ ниитэ союзна гүрэнэй налогууд болон олзонуудhaa 1960 ондо оруулагдаха мүнгэнэй хэмжээе иимээр баталха:

а) эрьесын налогhoo орохо мүнгэн: РСФСР-hээ—24,7 процент, Украинын ССР-hээ—27,7 процент, Белоруссиин ССР-hээ—44,2 процент, Узбегэй ССР-hээ—47,9 процент, Казахай ССР-hээ—100 процент, Грузиин ССР-hээ—63,6 процент, Азербайджанай ССР-hээ—59,1 процент, Литвагай ССР-hээ 61,6 процент, Молдавиин ССР-hээ—22,1 процент, Латвиин ССР-hээ—11,2 процент, Киргизиин ССР-hээ—93,4 процент, Таджигай ССР-hээ—80,1 процент, Армениин ССР-hээ—59,0 процент, Туркмениин ССР-hээ—99,8 процент, Эстониин ССР-hээ—51,0 процент;

б) хүн зонhoo татагдаhан налогhoo орохо мүнгэ, Туркмениин ССР-ые орvулалсангүйгөөр 50 процентээр, Туркмениин ССР-эй бюджедтэ орохо мүнгые 100 процентээр тогтоохо;

в) 1960 ондо нөөсэлэлгэдэ үлөөд байhан мүнгэнэй ургалтаhaa гүрэнэй урьhаламжа боложо, гүрэнэй нөөсэлгын кассануудта байhан мүнгэнэй, тэрэшэлэн гүрэнэй дотоодын шүүбэритэ урьhаламжа тараалгаhaa 1960 ондо opohoн мүнгэнэй 50 процент.

Гэрлээгүйшүүлhээ, СССР-эй ганса бэе, бүлэ багатай граждануудhaa татагдаhан налогhoo, колхозуудай олзын налогhoo, хүдөө ажахын налогhoo, ой модоной олзоhoo орohoн мүнгэ зөөри союзна республикануудай бюджедтэ хүсэдөөр үгтэхэ байна.

1960 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээ-ябуулгануудые мүнгэ зөөреэр хангахын тулада Казахай ССР-эй 1960 оной бюджедтэ союзна бюджедhээ 5.090.246 мянган түхэриг таhалжа үгэхэ.

Статья 9. Капитальна барилгада 440.000 мянган түхэриг нэмэжэ hoмолхо гэжэ Национальностьнуудай Соведэй Экономическа комисси дурадхаа, тэрэниие союзна республикануудта хубаарилхыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ даалгаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

...ва, Кремль.
...оной октябриин 30.

СССР-эй Верховно Соведэй тогтоол

СССР-эй 1958 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тушаа тоосоое баталха тухай

...кэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Верховно ...й тогтоохонь:

...й 1958 оной Гүрэнэй бюджедэй орошын талаар 672.354.613 мянган түхэригөөр, гарашын талаар 642.749.990 мянган түхэригөөр, тиихэдэ орошонь гарашаhaa 29.604.623 мянган түхэригөөр ехээр дүүргэгдэhэн тухай тоосоое баталха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

..., Кремль.
...ой октябриин 30.

ССР Союзай, мүн союзна республикануудай бюджедэй талаар эрхэ тухай

Х У У Л И

I бүлэг

Юрэнхы дүрим

Статья 1. СССР-эй Гүрэнэй бюджет хадаа Советскэ гүрэнэй мүнгэ зөөриин ниитэ гүрэнэй жасые бии болгохо, ашаглаха финансова гол түсэб болоно. Промышленность, хүдөө ажахы, транспорт, худалдаа наймаа болон арадай ажахын бусад hалбаринуудые түсэбэй ёhoop хүгжөөлгэдэ, ажалшадай материальна энхэ байдал болон культурна хэмжээе дээшэлүүлгэдэ, оронние хамгаалгада, гүрэнэй засагай органууд болон гүрэнэй захиргаанай органуудые барижа байhанай хэрэгсэлдэ зорюулагдаhан Советскэ Союзай национальна доходой хубинь СССР-эй Гүрэнэй бюджет дотор багтаагдадаг байна.

СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй мүнгэ зөөринь социалистическэ үйлэдбэриин таhалгаряагүй ургэдэжэ, нарижуулан hайжаруулагдажа байдагай үндэhэ hуури дээрэ саг үргэлжэ ургажа байhан социалистическэ ажахын олзоhoo гол түлэб бүрилдэдэг. СССР-эй эрхэтэд СССР-эй хуулинуудаар тогтоогдоhoной ёhoop налог түлэхэ, мүнгэ зөөри hайн дураараа оруулха зэргээр СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй олзые бүридүүлгэдэ өөhэдынгөө хубиин олзоор хабаададаг.

СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй табигдажа, гүйсэдхэгдэжэ байха үедэ предприятинуудай, организацинуудай, финансова болон ажахын ажалябуулгань, арадай ажахын түсэбэй даалгабаринуудые тэдэнэрэй хэр зэргэ бэелүүлжэ байhаниинь хинагдажа байдаг.

Статья 2. СССР-эй бюджетнэ байгууламжа хадаа тэгшэ эрхэтэй Советскэ Социалистическэ Республикануудай hайн дураараа нэгэдэhэнэй үндэhөөр бии болоhон союзна гүрэн болоrшо Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай гүрэнэй байгууламжаар тодорхойлогдоно. Энээнтэй зохилдуулагдан СССР-эй Гүрэнэй бюджет хадаа союзна бюджедые, мүн союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүдые нэгэдүүлнэ.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын түсэбөөр хараалагдаhан хэмжээ-ябуулгануудта мүнгэ hoмололго, ниитэ союзна удхашанартай хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлгэдэ союзна республикануудай хабаададалга, союзна республикануудай экономикые, культурые бүхы хэмжээгээр хүгжөөлгэ болон тэдээнэй харилсан туhалалсалга хадаа союзна бюджедые, союзна республикануудай Гүрэнэй бюджедүүдые СССР-эй Гүрэнэй бюджет дотор нэгэдүүлhэнэй үндэhөөр хангагдана.

Статья 3. СССР-эй Гүрэнэй бюджедые табилга, баталалга, гүйсэдхэлгэ, тэрээнэй орошо гарашые союзна бюджет болон союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүдэй хоорондо тааруулан хубаалга хадаа союзна республикануудай бүрин эрхые, автономно республикануудай, ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй эрхые, Советскэ Социалистическэ гүрэнэй бюджетнэ системэ болон финансова политикын нэгэн ниитэ байха ябадалые хангадаг демократическа централизмын ёho гуримай үндэhөөр бэелүүлэгдэнэ.

Статья 4. СССР-эй Гүрэнэй бюджет СССР-эй Верховно Соведээр нэгэ жэлэй болзороор — январиин 1-hээ декабриин 31 хүрэтэр батлагдана. СССР-эй Гүрэнэй бюджет баталагдахадаа хуули болодог.

Министерствонууд болон зургаанууд, экономическа захиргаанай районуудай арадай ажахын соведүүд, предприятинууд, организацинууд, эмхи зургаанууд СССР-эй Гүрэнэй бюджедые нарин нягтаар, хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, бюджедтэ оруулагдаха түлбэреэ гүйсэд, саг соонь оруулжа байха, гүрэнэй мүнгэн зөөриие тон гамтайгаар гаргашалха уялгатай.

Статья 5. Советскэ Социалистическэ Республика бүхэн союзна республикын Верховно Соведэй баталагдаhан союзна республикын гүрэнэй бюджедтэй байдаг.

Союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүд союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүдые, автономно республикануудай гүрэнэй бюджедүүдые, нютагай бюджедүүдые нэгэдүүлнэ.

Статья 6. Автономно Советскэ Социалистическэ Республика бүхэн автономно республикын Верховно Соведээр баталагдаhан автономно республикын гүрэнэй бюджедтэй байдаг.

Автономно республикануудай гүрэнэй бюджедүүд автономно республикануудай гүрэнэй бюджедүүдые, нютагай бюджедүүдые нэгэдүүлнэ.

Статья 7. Хизаар, область, автономно область, округ, район, город, поселково Совет, сельскэ Совет бүхэн ажалшадай депутадуудай тус Соведээр баталагдаhан нютагай бюджедтэй байдаг.

Статья 8. СССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ социальна страхованиин гүрэнэй бюджет оруулагдана.

Социальна страхованиин гүрэнэй бюджедые Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Совет табидаг, профессиональна союзуудай органууд тэрэниие гүйсэдхэдэг байна.

Статья 9. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай социальна страховани СССР дотор гүрэнэй мүнгэ зөөреэр бэелүүлэгдэдэг.

Гүрэнэй социальна страхованиин мүнгэ зөөри пенси түлэлгэдэ, ажаллаха шадабаряа саг зуура гээhэн үедэ, нарайлха байхада, нарайлhанай hүүлээр тэдхэмжэ үгэлгэдэ, санатори болон амаралтын байшангуудта ошохо путёвко худалдан абалгада, ажалшадые материальна талаар, культурно-ажабайдалай талаар хангаха бусад гаргашануудта зорюулагдана.

II бүлэг

СССР-эй гүрэнэй бюджет

Статья 10. СССР-эй Гүрэнэй бюджет бүхы СССР-эй, мүн союзна республикануудай арадай ажахые хүгжөөлгын түсэбтэй зохилдуулагдан, орошо, гарашынгаа талаар тааруулагаар зохёогдодог.

Статья 11. Гүрэнэй бюджедэй орошодо оруулагдадаг гэбэл:

а) предприятинууд болон ажахын организацинуудай олзын зарим хубинь—эрьесын налог, олзоhoo абтаhан мүнгэниинь;

б) колхозуудhaa, кооперативна системын предприятинууд болон организацинуудhaa, ниитын организацинуудай предприятинуудhaa абтаhан олзын налог;

в) хүн зонhoo татагдаhан налог;

г) СССР-эй хуули ёhoop хараалагдаhан бусад олзо доходууд.

Статья 12. СССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ оруулагдаха гүрэнэй предприятинууд болон организацинуудай, мүн колхозуудай, кооперативна системын предприятинууд болон организацинуудай, ниитын организацинуудай предприятинуудай түлбэринүүд СССР-эй хуулинуудаар, тэдэ хуулинуудтай зохилдуулагдан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаhан тогтоолнуудаар тогтоогдодог.

Хүн зонhoo абтадаг налогой түлбэринүүд СССР-эй Верховно Соведээр тогтоогдодог.

Статья 13. СССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ иимэ зүйлнүүдтэ зорюулагдаhан гаргашанууд оруулагдана:

а) арадай ажахыда;

б) социально-культурна хэмжээ-ябуулганууд болон наукада;

в) оронние хамгаалгада;

г) гүрэнэй засагай органууд болон гүрэнэй захиргаанай органуудые, сүүд болон прокуратурые барижа байлгада;

д) гүрэнэй материальна, финансова нөөсэлгэ бии болголгодо;

е) СССР-эй хуули ёhoop хараалагдаhан бусад хэмжээ-ябуулгануудта.

Статья 14. СССР-эй Гүрэнэй бюджедые, союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүдые баталха үедэ хараалагдаха аргагүй байhан, арадай ажахын, социально-культур-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Москва. СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси. Зураг дээрэ: Кремлиин Ехэ Ордоной Георгиевскэ зал соо хэдэн депутадууд хөөрэлдэжэ байна.
ТАСС-эй фотохроника.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

ССР Союзай, мүн союзна республикануудай бюджедэй талаар эрхэ тухай

Х У У Л И

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

на, бусад хэмжээ-ябуулгануудай талаар хойшолуулашагүй гаргашануудые бүтүүлхын тулада СССР-эй Гүрэнэй бюджет дотор СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй нөөсэлэлгын жаса хараалагдана.

Статья 15. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтооһон СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектые зохёохо журамтай, болзортой зохилдуулан:

а) союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй, союзна республикануудай арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбүүдэй үндэһөөр союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүдэй проектнүүдые зохёогоод, хаража үзэхынь, СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектдэ оруулхынь тулада тэдээнээ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үгэхэ ёһотой;

б) СССР-эй министерствонүүд болон зургаанууд СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбөөр хараалагдаһан даалгабаринуудай үндэһөөр финансова түсэбүүд болон сметэнүүдэй проектнүүдые зохёогоод, союзна бюджедэй проект зохёоходоо хэрэглэхынь тулада тэдээнээ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үгэхэ ёһотой;

в) Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Совет гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй проект зохёогоод, хаража үзэхынь, СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектдэ оруулхынь тулада тэрээнээ СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үгэхэ ёһотой;

г) СССР-эй Финансын министерство уридшалан хаража үзэхэ гэбэл:

союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй проектнүүдые союзна республиканудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар хаража үзөөд, эдэ проектнүүд тушаа тобшолол хэхэ ёһотой;

гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй проектые Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар хаража үзөөд, энэ проект тушаа тобшолол хэхэ ёһотой.

СССР-эй министерствонүүд болон зургаануудай финансова түсэбүүдэй, сметэнүүдэй проектнүүдые тэдээнэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар хаража үзэхэ ёһотой.

Дурсагдаһан проектнүүдые хаража үзэһэнэй һүүлээр СССР-эй Финансын министерство:

союзна бюджедэй проект зохёохо ёһотой;

союзна бюджедэй, союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй, гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй проектнүүдэй үндэһөөр СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проект зохёогоод, тэрээнээ союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй проектнүүд тушаа, гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй проект тушаа хэһэн тобшололнуудтаяа хамта СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ үгэхэ ёһотой.

Статья 16. СССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектые хаража үзөөд, СССР-эй Верховно Соведтэ үгэдэг гэбэл:

а) СССР-эй Гүрэнэй бюджедые,—тиихэдээ гол олзо оруулха газарнуудые заалгатайгаар бюджедэй олзын ниитэ тоое харуулха, арадай ажахыда, социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта, оронние хамгаалгада, гүрэнэй засагай органуудые, гүрэнэй захиргаанай органуудые, сүүд болон прокуратурые барижа байһан хэрэгсэлнүүдтэ мүнгэ һомололгые заалгатайгаар гаргашын ниитэ тоое харуулха ёһотой;

б) союзна бюджедые,—тиихэдээ гол олзо оруулха газарнуудые заалгатайгаар бюджедэй доходой ниитэ тоое харуулха, гол гаргашануудые заалгатайгаар, мүн тэрэшэлэн бюджедтэ оруулагдаха түлбэринүүдые заалгатайгаар, СССР-эй тус тус министерствонүүд болон зургаануудта үгтэхэ мүнгэн һомололгонуудые заалгатайгаар бюджедэй гарашын ниитэ тоое харуулха ёһотой;

в) СССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ оруулагдаһан союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдые, гүрэнэй социальна страхованиин бюджедые харуулха ёһотой;

г) бүхэсоюзна гүрэнэй налогуудһаа абтаха орошонууд болон союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдтэ оруулагдаха орошын хэмжээн тухай дурадхалнуудые оруулха ёһотой.

Статья 17. СССР-эй Верховно Соведтэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй оруулха СССР-эй Гүрэнэй бюджет хадаа СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ комиссинуудта уридшалан харагдаха ёһотой.

Статья 18. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй бюджетнэ комиссинууд иимэ эрхэтэй гэбэл:

а) СССР-эй Гүрэнэй бюджедые хаража үзэхэдөө, финансын түсэб, сметэнүүдээ хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухайнь СССР-эй министерствонүүд болон зургаануудай элидхэлнүүдые, союзна республиканудай гүрэнэй бюджедэй орошо, гарашын талаар союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй элидхэлнүүдые, гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй орошо, гарашын талаар Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведэй элидхэл шагнаха, тэрэшэлэн СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй орошо, гарашые хубилгаха тушаа СССР-эй министерствонүүд болон зургаануудай, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй, Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Соведэй оруулһан дурадхалнуудые хаража үзэхэ;

б) СССР-эй Гүрэнэй бюджет тухай тобшолол хэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табиха.

Статья 19. СССР-эй Верховно Совет СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй элидхэлээр, Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй бюджетнэ комиссинуудай хэһэн тобшололнуудаар СССР-эй Гүрэнэй бюджет хаража үзэдэг, тэрэшэлэн СССР-эй Гүрэнэй бюджедые зүбшэн хэлсэхэ үедэ СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудай оруулһан дурадхалнуудые хаража үзэдэг.

Статья 20. СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада табигдаха гэбэл:

СССР-эй Гүрэнэй бюджет — оруулагдаха гол шухала олзонуудые хараалан, орошын ниитэ тоо, гарашын ниитэ тоо, тиихэдэ тэрээн соо иимэ һомололго хараалагдаха ёһотой.

арадай ажахые һомололго;

социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудые, тэрэ тоодо гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй талаар һомололго;

ороноо хамгаалгые һомололго;

гүрэнэй засагай органуудые, гүрэнэй захиргаанай органуудые, сүүд болон прокуратурые барижа байһанай хэрэгсэлнүүдтэ;

б) союзна бюджет;

в) бүхэсоюзна гүрэнэй налог, олзоһоо союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдтэ таһалагдаха мүнгэнэй хэмжээн.

Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүд СССР-эй Гүрэнэй бюджет дотор союзна республика бүхэнэй орошо, гарашын мүнгэнэй ниитэ тоогоор тогтоогдохо.

Статья 21. СССР-эй Гүрэнэй бюджет тухай хуули бүгэдэниитэ хүн зондо мэдээсэхын тулада тунхаглагдадаг.

Статья 22. СССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй Финансын министерствээр, СССР-эй министерствонүүд болон зургаануудаар, союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдээр дамжуулан СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтые эмхидхэдэг.

СССР-эй Финансын министерство, СССР-эй министерствонүүд, зургаанууд болон союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүд бюджедээр хараалагдаһан бүхы орошын дүүргэлтые, бюджедэй мүнгэ зөөриие имагтал хараалагдаһан хэрэгсэлдэ, үйлэдбэриин болон финансын түсэбүүдые дүүргэһэнэйнь хэмжээгээр гамтайгаар гаргашалха хэрэг хангадаг.

СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй кассын дүүргэлтэ СССР-эй Гүрэнэй банкаар бэелүүлэгдэдэг.

Статья 23. СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоон СССР-эй Финансын министерствээр табигдажа, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтооһон гуримаар, тогтооһон болзор соо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ үгтэдэг.

Статья 24. СССР-эй Министрнүүдэй Совет СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табидаг.

Статья 25. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй бюджетнэ комиссинууд СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо хаража үзөөд, энэ тоосоогоор өөһэдынгөө тобшолол хээд, СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табидаг.

Статья 26. СССР-эй Верховно Совет СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй элидхэлээр, Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ комиссинуудай хэһэн тобшололоор СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо хаража үзөөд баталдаг, энэ тоосоон соо союзна бюджедэй, союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй, гүрэнэй социальна страхованиин бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоон оруулагдадаг.

СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоогоор СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан тогтоол бүгэдэниитэ хүн зондо мэдээсэхын тулада тунхаглагдадаг.

Статья 27. СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтын хойноһоо хиналта СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтооһон гуримай ёһоор СССР-эй Финансын министерство бэелүүлдэг.

III бүлэг

Союзна бюджет

Статья 28. Союзна бюджет хадаа ажахын болон культурна байгуулалтын, ороноо хамгаалгын талаар бүхэсоюзна удхашанартай хэмжээ-ябуулгануудые шухала мүнгэн зөөреэр һомолхо хэрэг хангадаг. Союзна республиканудай ажахые бүхы хэмжээгээр хүгжөөхын, союзна республиканудай арадуудай материальна болон культурна ажабайдалые улам һайжаруулхын тулада мүнгэн зөөриин нөөсын зарим хубиие союзна республиканудай хоорондо дахин хубаарилха хэрэг союзна бюджедээр бэелүүлэгдэдэг.

Статья 29. Союзна бюджедтэ иимэ олзо оруулагдаха гэбэл:

а) союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдтэ үгтэхэ хубиһаа гадна, предприяти болон организацинуудһаа абтадаг эрьесын налог;

б) союзна мэдэлдэ байдаг гүрэнэй предприятинууд, ажахын организацинуудай ашаг олзын орошо;

в) экономическа захиргаанай районуудай арадай ажахын соведүүдэй мэдэлдэ байдаг предприятинууд болон ажахын организацинуудай ашаг олзын орошын зарим хуби СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтооһон хэмжээгээр оруулагдаха;

г) союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдтэ оруулагдаха хубиһаа гадна, арад зонһоо татагдадаг олзын налог;

д) СССР-эй хуулиин ёһоор хараалагдаһан тамуужан болон бусад олзо.

Статья 30. Союзна бюджедтэ иимэ гаргашанууд хабаатай гэбэл:

а) союзна мэдэлэй предприятинууд болон ажахын организацинуудые һомололго;

б) союзна мэдэлдэ байдаг эмхи зургаанууд, организацинуудай гэгээрэлэй, наукын, культурын, элүүрые хамгаалгын, физическэ культурын талаар бэелүүлдэг хэмжээ-ябуулгануудые һомололго, тэрэшэлэн пенси түлэлгэ болон социальна тэдхэмжын талаар бусад хэмжээ-ябуулгануудта гаргашалагдадаг гаргаша;

в) гүрэнэй материальна болон финансын нөөсэ байгуулга;

г) ороноо хамгаалга;

д) СССР-эй гүрэнэй засагай органууд болон гүрэнэй захиргаанай органуудые, СССР-эй Верховно Сүүд болон прокуратурые барижа байһан хэрэгсэлнүүдтэ;

е) СССР-эй хуулиин ёһоор союзна бюджедһээ бусад хэмжээ-ябуулгануудые һомололго.

Энэ хуулиин 14 статьягай ёһоор союзна бюджет соо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нөөсэлэлгын жаса байгуулагдадаг.

Статья 31. Союзна бюджет СССР-эй Финансын министерствын табиһан орошо, гарашын ёһоор, СССР-эй Верховно Соведэй батлаһан бюджедэй ёһоор дүүргэгдэдэг.

IV бүлэг

Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүд

Статья 32. Союзна республиканудай гүрэнэй засагай органуудай, гүрэнэй захиргаанай органуудай бэелүүлдэг ажахын болон культурна байгуулалтые союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүд шухала мүнгэн зөөреэр хангадаг.

Статья 33. Союзна республиканудай бюджедэй байгуулалта тэдэнэй гүрэнэй байгуулалтаар тодорхойлогдоод, энэ хуулиин ёһоор союзна республиканудай Верховно Соведүүдээр тогтоогдодог.

Республикын гүрэнэй бюджедые табиха, хаража үзэхэ, баталха болон дүүргэхэ талаар союзна республика бүхэн адли эрхэтэй.

Статья 34. Хэрбээ СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй баталагдаһан хойно СССР-эй хуулинууд болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудай гараад байбалнь, энээтэй дашарамдуулан союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй гарашын ехэ болоод гү, али орошынь бага болоод байбалнь, СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэгдэжэ байха үедэ союзна бюджедһээ эдэ бюджедүүдтэ мүнгэн зөөри үгтэхэ; хэрбээ союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй гарашын бага болоод гү, али орошын ехэ болоод байбалнь, эдэ мүнгэн зөөри союзна бюджедтэ оруулагдаха.

Статья 35. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедтэ иимэ олзо орохо гэбэл:

а) экономическа захиргаанай районуудай арадай ажахын соведүүдэй, союзна болон автономно республиканудай министерствонүүд болон зургаануудай, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй мэдэлдэ байдаг предприятинууд, ажахын организацинуудай абаһан ашаг олзын орошо болон бусад олзо оруулагдаха. Экономическа захиргаанай районуудай арадай ажахын соведүүдэй предприятинууд, ажахын организацинуудһаа союзна бюджедтэ үгтэхэ ашаг олзын орошын зарим хуби оруулагдахагүй;

б) ой модоной ажахыһаа ородог олзо, колхозуудһаа абтадаг олзын налог, кооперативна предприяти, организацинуудһаа болон ниитын организацинуудай предприятинуудһаа абтадаг олзын налог;

в) хүдөө ажахын налог;

г) арад зонһоо татагдадаг олзын налогой орошын 50 процент;

д) СССР-эй хуулиин ёһоор тогтоогдоһон гуримаар гүрэнэй пошлино, нютагай налог, татабаринууд болон бусад олзо.

Статья 36. Энэ хуулиин 35 статьягай ёһоор хараалагдаһан олзоһоо гадуурхи мүнгэн союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдтэ үгтэхэ гэбэл:

а) пенси түлэхэ гүрэнэй социальна страхованиин мүнгэн зөөри;

б) СССР-эй Гүрэнэй бюджедээр хараалагдаһан хэмжээнэй ёһоор эрьесын налогой орошонууд болон гүрэнэй бүхэсоюзна бусад олзо.

Статья 37. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдтэ иимэ гаргашанууд хабаатай гэбэл:

а) экономическа захиргаанай районуудай арадай ажахын соведүүдэй, союзна болон автономно республиканудай министерствонүүд болон зургаануудай, ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй мэдэлдэ байдаг предприятинууд болон ажахын организацинуудые һомололго;

б) союзна республиканудай эмхи зургаанууд болон организацинуудай гэгээрэлэй, наукын, культурын, элүүрые хамгаалгын, физическэ культурын талаар бэелүүлдэг хэмжээ-ябуулгануудые һомололго, пенси, олон үхибүүтэй ба ганса бэе эхэнүүдтэ түлэгдэхэ тэдхэмжэ болон социальна тэдхэмжын талаар бусад хэмжээ-ябуулгануудые түлэлгэдэ гаргашалагдадаг гаргашанууд;

в) союзна республиканудай гүрэнэй засагай органуудые, гүрэнэй захиргаанай органуудые, союзна республиканудай арадай сүүдүүд болон сүүдэй эмхи зургаануудые, тэрэшэлэн нотариальна конторонуудые барижа байһанай хэрэгсэлнүүдтэ гаргашалагдадаг гаргашанууд;

г) СССР-эй болон союзна республиканудай хуулиин ёһоор союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдһээ һомологдохо бусад хэмжээ-ябуулгануудта гаргашалагдадаг гаргашанууд.

Энэ хуулиин 14-дэхи статьягай ёһоор союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүд дотор союзна республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдэй нөөсэлэлгын жаса байгуулагдадаг.

Статья 38. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдые орошо, гарашын талаар союзна республиканудай республиканска бюджедүүдэй, автономно республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй болон нютагай бюджедүүдэй хоорондо илгаруулан хубаарилга союзна республиканудай хуулиин ёһоор тодорхойлогдолог.

Статья 39. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдые баталхадаа, энэ Хуулиин 20 статьягай ёһоор СССР-эй Гүрэнэй бюджет дотор союзна республикада хараалагдаһан орошо, гарашын ниитэ тоое союзна республиканудай Верховно Соведүүд ехэ болгохо эрхэтэй. Тиихэ зуураа, СССР-эй Гүрэнэй бюджет дотор союзна республикын гүрэнэй бюджедтэ гэжэ хараалагдаһан гүрэнэй бүхэсоюзна налог болон олзын орошын хэмжээе хубилгахагүй.

Статья 40. Хараалагдаһан гаргашануудһаа гадуур союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүд дотор түсэблэгдэхэ жэлэй эхиндэ эдэ бюджедүүдтэ үлэһэн мүнгэн... эрьесын кассын мүнгэн байгуула... даха. Эрьесын кассын мүнгэнэй хэмжээн союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдые баталха үе... тодорхойлогдохо.

Эрьесын кассын мүнгэн жэлэй турша соо кассын мүнгэнэй саг зу...рын таһалдалые усадхаха хэрэг... хэрэглэгдэжэ болохо, бюджэдэй б...талагдаха үедэ түрүүн тогтоогдо... хэмжээндээ хүрэтэрөө энэ мүнг... тэрэ жэлдээ дахин бии болго... ёһотой.

Статья 41. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдые дү... гэхэ үедэ ороһон нэмэ... ол... СССР-эй болон союзна республиканудай хууляар тодорхойлог...һон гуримай ёһоор арадай ажахы болон социально-культурна хэмжээ... ябуулгануудые һомололгодо, тэрэ тоодо капитальна һомололгодо шэ...лүүлэгдэхэ.

Статья 42. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй ор... шын талаар үлүүлэй дүүргэгдэһэ... гү, али гарашын талаар алмал... хэгдэһэнэй ашаар жэлэй эсэ... союзна республиканудай гүрэ... бюджедүүдэй гаргашануудта ор... доо орошынь үлүү гараһан мүнг... союзна республиканудай Министр... нүүдэй Соведүүдэй мэдэлдэ үлэх... тэдэнэй һанамжаар гаргашалагд... ха. Гэхэ зуура, экономическа захи... гаанай районуудай арадай ажахы... соведүүдэй мэдэлдэ байдаг пре... приятинууд болон организацинууд... та капитальна һомололгодо гэж... үгтэһэн хэрэглэгдээгүй мүнгэн зө... ри нигэжэ гаргашалагдаха зэр... гүй. Экономическа захиргаан... районуудай арадай ажахын сов... дүүдэй мэдэлдэ байдаг предприяти... нууд болон организацинуудай ка... питальна һомололгодо үгтэһэн а... хэрэглэгдэнгүй үлэһэн мүнгэн зө... риие гаргашалха гурим СССР... Гүрэнэй бюджедые баталха үе... тодорхойлогдохо.

Статья 43. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй дүү... гэлтэ тухай тоосоон союзна респу... ликануудай Верховно Соведүүд... баталагдадаг.

Статья 44. Союзна республиканудай гүрэнэй бюджедүүдэй дүү... гэлтын хойноһоо хиналта энэ ху... лиин ёһоор, союзна республикану... дай хуулиин гуримай ёһоор бэе... лэгдэдэг.

Статья 45. Энэ хуулитай зох... дуулан, союзна республикануу... Верховно Соведүүд автономно ... публиканудай болон ажалша... депутадуудай нютагай Соведүү... бюджедэй талаар эрхыень тод... хойлдог.

Статья 46. СССР-эй Министр... дэй Совет СССР-эй Гүрэнэй б... жедые табиха, дүүргэхэ Дурим ... талха гурим тогтоодог.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **К. ВОРОШИЛОВ.**

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **М. ГЕОРГАДЗЕ.**

Москва, Кремль.
1959 оной октябриин 30.

Москва. СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси. **Зураг дээрэ:** заседаниинуудай забһарлалгын үедэ. Зүүн гарһаа —депутадууд уран зохёолшод Л. С. Соболев, Н. С. Тихонов, А. Т. Венцлова хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болюулха тухай

Х У У Л И

Депутадые депутадһаань болюулха эрхэ хадаа Агуусхэ Октябриин социалистическэ революциин ашаар Совет гүрэн дотор тогтоогдоһон социалистическэ демократизмын гол ёһонуудай нэгэн болоно. Энэ хадаа ажалшадай бүрин түгэс эрхэтэй байһые гэршэлнэ, һунгагшадай урда депутадай бодото дээрэ харюусалгатай байха ябадал хангана.

Энээние үндэһэ болгон, Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союзай Верховно Совет СССР-эй Конституциин 142 статьятай зохилдуулан иигэжэ тогтооно:

Статья 1. СССР-эй Верховно Соведэй депутат һунгагшадай этигэл найдабариие дүүргээгүй һаа гү, али депутадай үндэр нэрэ зэргэдэ таарахагүй ябадал гаргаа һаа, һунгагдаһан харьяата һунгуулиин округой олонхи һунгагшадай шиидхэбэриин ёһоор депутадһаа хэзээшье болюулагдажа болохо.

Статья 2. СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болюулха тухай асуудал табиха эрхэ олониитын иимэ организацинуудта, ажалшадай обществонуудта: коммунистическэ партиин организацинууд, профессиональна союзууд, кооперативна организацинууд, залуушуулай организацинууд болон культурна обществонуудай үмэнэһөө тэдэнэй центральна, республиканска, хизаарнуудай, областьнуудай, округуудай, районуудай, городуудай органуудта, мүн тэрэшэлэн предприяти болон эмхи зургаануудай хүдэлмэришэд, алба хаагшадай, колхоз болон тосхонуудай таряашадай, сэрэгэй частьнуудай. сэрэгэй алба хэгшэдэй хамтын суглаануудта олгогдоно.

Статья 3. Депутадһаань болюулха тухай асуудал табиһан олониитын организацинууд энээн тухай, депутадһаань болюулха асуудал табиһан ушар шалтагаанууд тухай тэрэ депутадта мэдээсэхэ ёһотой.

Тэрэ депутат депутадһаань б... люулха тухай асуудал табиһан ... ниитын организацинуудта гү, а... ажалшадай суглаануудта депута... һаань болюулха тухай асуудал ... биһан ушар шалтагаанууд т... шаа үгөөрөө гү, али бэшэгээр та... бари үгэхэ эрхэтэй.

Статья 4. Депутадые депута... һаань болюулха тухай асуудал т... биһан ниитын организацинуу... ажалшадай суглаануудай шии... бэри СССР-эй Верховно Сове... Президиумдэ эльгээгдэнэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Пр... зидиум эльгээгдэһэн материал... дыень хаража үзөөд, депута... депутадһаань болюулха т... асуудалай энэ Хуулиин эрил... зохилдуулагдан табигдаһан ба... һаань, тэрээниие депутадһаань ... люулха тухай голосовани хэхэ ... зор гаргаха болоно.

Статья 5. СССР-эй Верховно С... ведэй депутадые депутадһаань ... люулха тухай асуудал һунгу... харьяата округой һунгагшадай ... лаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгд... шиидхэгдэхэ. Эдэ суглаанууд ... Хуулиин хоёрдохи статья дотор ... сагдаһан олониитын организа... нуудаар предприятинууд, эмхи ... гаанууд, колхозууд, сэрэгэй ча... нуудта, һунгагшадай ажаһу... газарнуудта зарлагдаха байна.

СССР-эй Верховно Соведэй ... путадые депутадһаань болю... тухай асуудал нээмэл голосова... шиидхэгдэнэ.

Статья 6. Депутадые депута... һаань болюулха тухай голосо... хэхэ болзорые СССР-эй Верх... Соведэй Президиумэй гаргаһа... һүүлээр депутадые депутадһ... болюулхын түлөө гү, али энээ... буруушаажа ямаршье һаадгү... агитаци хэхэ эрхэ СССР-эй Кон... туциин 125 статьягай ёһоор оло...

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болюулха тухай

(*Түгэсхэл*)

...организаци бүхэндэ, мүн тэрэ...лэн СССР-эй эрхэтэн бүхэндэ ...гдоно.

Статья 7. Депутадые депутад...нь болюулха тухай голосовани ...ргэхэ үедэ энэ Хуулиин дүүр...ые хинан хаража байхын тула, ...һунгуулиин тэрэ округто боло...голосованиин дүнгүүдые тодор...лхын тула ниитын организаци...дай, ажалшадай общественэ...түлөөлэгшэдһөө, тэрэшэлэн ...алшадай хамтын суглаануудай ...өөлэгшэдһөө бүридүүлэгдэн. ...гуулагдажа, түрүүлэгшэ, түрүү...шын орлогшо, секретарь, комис... 4-һөө 8 хүрэтэр гэшүүдтэй Ок...жной комисси байгуулагдана.

...Союзай Соведэй депутадые депу...һаань болюулха тухай голосова...үнгэргэхэ Окружной комисси хи...ар болон областьнуудтай респуб...кануудта — ажалшадай депута...дай хизаарай, областиин гүйсэд...э комитедээр, харин хизаар, об...стьгүй республикануудта — рес...бликын Верховно Соведэй Прези...умээр баталагдана.

...Национальностьнуудай Соведэй ...путадые депутадһаань болюулха ...ай голосовани үнгэргэхэ Окруж...й комисси мүн лэ союзна гү, али ...тономно республикануудай Вер...вно Соведэй Президиумээр, авто...мно областьнууд гү, али национальна округуудай ажалшадай депутадуудай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедээр баталагдана.

Статья 8. Суглаанай болоһон саг, газар, суглаанда хабаадаһан һунгагшадай тоо, депутадые депутадһаань болюулхын түлөө, мүн болюулхые буруушаажа үгтэһэн голосуудай тоо һунгагшадай суглаануудай протокол дотор заагдана. Һунгагшадай суглаанай протоколдо суглаанай президиумэй бүхы гэшүүд гараа табяад, тэрэнээ депутадые депутадһаань болюулха тушаа голосовани үнгэргэхэ Окружной комиссида гурбан хоногой болзор соо хүргэхэ ёһотой.

Статья 9. Депутадые депутадһаань болюулха тушаа голосовани үнгэргэхэ Окружной комисси округ дотороо депутадые депутадһаань болюулхын түлөө, мүн тэрэниие буруушаажа үгтэһэн голосуудай тоое һунгагшадай суглаануудай протоколнуудай үндэһөөр тоолон, бүридхээд, энэ голосованиин үрэ дүнгүүдые тодорхойлон гаргана.

Окружной комисси депутадые депутадһаань болюулха тухай голосованиин үрэ дүнгүүд тухай протоколые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ хүргэнэ.

Статья 10. Депутадһаань болюулха гэжэ һунгуулиин тус округой олонхи һунгагшадай голосовалаа һаань, СССР-эй Верховно Соведэй депутат депутадһаа болюулагдаһанда тоологдоно.

Статья 11. Депутадые депутадһаань болюулха тухай голосованиин дүнгүүд голосованиин дүнгүүдэй тодорхойлогдоһоной һүүлээр табан хоногһоо оройтуулагдангүй депутадые депутадһаань болюулха тушаа голосовани үнгэргэхэ Окружной комиссяар тунхаглагдаха байна.

Статья 12. СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болюулха тушаа голосованиин болохо үедэ энэ Хуулиие эбдэһэн тухай ороһон гомодолнуудые депутадые болюулха тушаа голосовани үнгэргэхэ Окружной комисси хаража үзэхэ.

Депутадые депутадһаань болюулха тухай голосовани үнгэргэхэ Окружной комиссиин буруу ябуулга хэһэн тухай гомодолнуудые СССР-эй Верховно Соведэй Президиум хаража үзэхэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1959 оной октябриин 30.

Октябриин 30-най үглөөнэй заседани

...Октябриин 30-най үглөөгүүр ...емлиин Ехэ Ордон соо Нацио...нальностьнуудай Соведэй Түрүү...гшэ депутат **Я. В. Пейвын** түрүү...лэгэ доро **Национальностьнуудай** ...ведэй заседани боложо, арадай ...ахые хүгжөөхэ түсэб, СССР-эй ...0 оной Гүрэнэй бюджет зүбшэн ...элгэ үргэлжэлөө. Депутадууд ...А. **Орлов** (Корякска националь... округ), **Б. Казакбаева** (Кирги...и ССР), **Г. Т. Болфа** (Молда...и ССР) үгэ хэлээ. Һүүлээрнь ...хэлэлгые болюулха гэһэн шийд...бэри абтаба. Союзай Соведтэ ту... проектые, ороной 1960 оной ...жедые зүбшэн хэлсэлгэ энээнэй ...а тээ дүүргэгдэһэн байгаа. ...ыдөө 81 хүн үгэ хэлээ.

...Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ де...ат **П. П. Лобановай** түрүүлэлгэ ...э болоһон **Союзай Соведэй** засе... дээрэ, удаань **Национальностьнуудай Соведэй** заседани дээ... СССР-эй Министрнүүдэй Сове...Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-Госпланай Түрүүлэгшэ депутат ...Н. **Косыгин** түгэсхэлэй үгэ хэ...бэ.

...Верховно Соведэй баталамжада ...авительствын табиһан арадай ...ахые хүгжөөхэ 1960 оной түсэб ...ы талаһаа харагдажа үзэгдэһэ...һүүлээр үгэ хэлэһэн депутадуу...зүгһөө бүрин һайшаагдажа дэм...ээ. Депутадууд гүрэн түрын ...а хаража, ажал хэрэгээ гүнзэ...ээр мэдэжэ, экономическа хэдэ ...эн шухала асуудалнуудые табяа, ...э дурадхалнуудые оруулаа. Гэ...й хамта тэдэнэр арадай ажа...түсэбэй тус тус асуудалнуудаар ...жэлхы үгэ хэлээ гэжэ элид...шэ онсолон тэмдэглээ.

...путадуудай, бюджетнэ комисси...ай болон Национальностьнуу... Соведэй экономическа комисси... оруулһан дурадхалнууд СССР-Министрнүүдэй Соведээр ха...жа үзэгдөө гэжэ нүхэр А. Н. ...гин саашань хэлэбэ. Прави...ствоар абтаһан, мүн хаража ...эхэ дурадхалнуудые тэрэ тоо...

...ССР-эй Верховно Соведэй ба...һ абаһан долоон жэлэй хоёрдо...элэй түсэб дүүргэлтэ, манай ...дохи коммунизмын материаль...хническэ үндэһэ һуури бай...ада шэнэ томо оруулалта бо... юм гэжэ нүхэр Косыгин хэлэ...

...путадууд палата палатаараа ...һон заседанинууд дээрэ СССР-...960 оной арадай ажахые хүг...э Гүрэнэй түсэб тухай Хуули ... дуугаар баталан абаба.

...ССР-эй Финансын министрын ...шо **В. Ф. Гарбузовай** түгэсхэ...гын һүүлээр Союзай Совет, ...ональностьнуудай Совет тус ...и болоһон заседанинууд дээ... Советскэ Социалистическэ Рес...ликануудай Союзай 1960 оной ...эй бюджет тухай Хуули нэгэн ...ар баталагдан абтаба. Бюджет ...ынгоо талаар 772 миллиард, ...иллион 487 мянган түхэриг. ...шынгаа талаар 745 миллиард ...иллион 593 мянган түхэриг ...ээтэйгээр баталагдаба. Тэрэ... СССР-эй 1958 оной Гүрэнэй ...едэй дүүргэлтэ тухай тоосоо ...а тухай тогтоол абтаба.

...онихон забһарлалгын һүүлээр ...иин Ехэ Ордон соо Нацио...остьнуудай Соведэй түрүү...э депутат **Я. В. Пейвын** түрүү... доро **Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй** хам... заседани болобо. Сесси хэлсэхэ зүйлнүүдэйнгээ гурбадахи асуудалые зүбшэн хэлсэжэ эхилнэ. ССР Союзай, союзна республикануудай бюджедэй талаар эрхэ тухай Хуулиин проект тухай элидхэл Национальностьнуудай Соведэй хуули гаргаха талаар дурадхал оруулдаг Комиссиин Түрүүлэгшэ депутат **Д. Расулов** хэбэ.

Ороной экономическа, политическэ ажабайдалда болоһон ехэ хубилалтанууд СССР-эй Гүрэнэй бюджедые орошын, мүн гаргашын талаар горьтойгоор хубилгаа. Бюджедэй бүридхэлдэ мүнөө арадай социалистическэ ажахыһаа ородог орошо шиидхэхы удхашанартай юм. Тэрэнь СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй бүхы олзо доходой арбанай юһэн хубиһаа дээшэнь болоно гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Хуулиин проект советскэ бюджедэй системын нэгэн адли байха ёһо гуримые хараална гэжэ Д. Расулов тэмдэглэбэ. Советскэ социалистическэ гүрэнэй бюджедэй системэ ленинскэ национальна политикын, демократическа централизмын ёһо гуримуудые эшэ үндэһэн болгоно.

Ажахын, культурна байгуулалтые хүтэлбэрилхэ талаар республикануудай үүргые дээшэлүүлгэ союзна республикануудай бюджедүүдые горьтойхоноор нэмээгээ, тэдээн СССР-эй Гүрэнэй бюджедтэ ехэ һуури эзэлдэг болоо гэжэ элидхэлшэ саашань хэлэнэ.

Д. Расулов Хуулиин проектын гол зүйлнүүдые тодорхойлжо үгэбэ. СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй ехэ онсо илгаань гэбэл, тэрэ хадаа Советскэ Союзай арадай ажахын түсэбтэй нягта холбоо барисаатай, тэрээгээр тодорхойлогдодог, мүн тэрэниие амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ эдэбхитэйгээр туһалдаг байна.

Хуулиин проект СССР-эй Гүрэнэй бюджедые табиха, баталха, мүн бэелүүлхэ гурим, мүн союзна бюджедэй үүргэ тодорхойлно.

Финансова бюджедэй асуудалнуудые шиидхэхэ талаар союзна республикануудта үргэн эрхэнүүд үгтэхөөр Хуули дотор хараалагдана гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. Эдэ эрхэнүүдээ бэелүүлхын тула союзна республиканууд хэрэгтэй финансова арга боломжонуудтай юм. Шэнэ Хуулиие баталан абалга бюджедэй асуудалнууд тушаа бүхэсоюзна, тэрэшэлэн республика дотороо хуули гаргаха хэрэгые саашадань һайжаруулха ябадалда туһалха байна.

Хуулиин проект союзна, автономно республикануудта, тэрэшэлэн Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй бюджетнэ комиссинуудта, Национальностьнуудай Соведэй экономическа комиссида зүбшэн хэлсэгдээ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Хуули баталан абалга СССР-эй арадуудай хани барисаанай саашадаа һалбаран хүгжэлгэдэ, манай гүрэнэй һүр хүсэнэй ургалтада, коммунизм байгуулха асари ехэ түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ туһалхань дамжаггүй гэжэ Д. Расулов мэдүүлбэ.

Элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ депутадууд **А. Абдураззаков** (Узбегэй ССР), **В. Т. Набиуллин** (Башкириин АССР), **И. Ф. Климов** (Белоруссиин ССР), **Г. Д. Джавахишвили** (Грузиин ССР), **С. В. Стефанин** (Украинын ССР) хабаадалсаа. Тэдэнэр шэнэ Хуулиие баталха гэжэ нэгэн һаналтайгаар үгэ хэлээ.

Верховно Совет палата бүхэндөө дуугаа үгэжэ, ССР Союзай, союзна республикануудай бюджедэй талаар эрхэнүүд тухай Хуулиие нэгэн дуугаар баталан абаба.

Октябриин 30-най үдэшын заседани

16 часта Кремлиин Ехэ Ордон соо Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **П. П. Лобановай** түрүүлэлгэ доро Национальностьнуудай Соведэй, Союзай Соведэй хамтын заседани болоо. СССР-эй Верховно Совет хэлсэхэ зүйлнүүдэйнгээ дүрбэдэхи асуудалые зүбшэн хэлсэбэ. СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болюулха гурим тухай Хуулиин проект тушаа элидхэл Союзай Соведэй хуули гаргаха талаар дурадхалнуудые оруулдаг Комиссиин Түрүүлэгшэ депутат **Д. С. Полянский** хэбэ.

В. И. Ленинэй онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, Совет засагай демократизм, тэрэнэй социалистическэ удха шэнжэнь хадаа гүрэнэй дээдэ засагта Соведүүдэй байһан дээрэһээ тодорхойлогдоно. Соведүүд олониитээр сүлөөтэй эрхэтэйгээр ямаршье сагта һунгагдажа, һэлгэгдэжэ байдаг ажалша арадай түлөөлэгшэдһөө бүридүүлэгдэнэ. Өөрынгөө һунгагшадай этигэл найдабариие харюулаагүй депутадуудые депутадһаань болюулха эрхэ Совет засагай түрүүшын үдэрһөө тогтоогдоһон юм. Тиигээд СССР-эй Конституци, мүн союзна, автономно республикануудай Конституцинууд дотор баталагдаһан байгаа һэн гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Коммунизм тээшэ манай обществын дабшаха бүри ажахын болон культурна байгуулалтые хүтэлбэрилхэ талаар ажалшадай депутадуудай, Соведүүдэй хүдэлмэри бүри үргэдэнэ гэжэ партиин XXI съездын шиидхэбэри дотор заагдана. Верховно болон нютагай Соведүүд хадаа долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые дүүргэхэ талаар промышленна предприятинууд болон барилгануудай, колхоз болон совхозуудай хүдэлмэриин гол шухала асуудалнуудые үдэр бүри шиидхэжэ байха, үйлэдбэреэ дэбжээхын тула бүхы арга боломжонуудаа, нютагай баялигуудые хүсэд дүүрэн хэрэглэхые туйлаха, ажалшадай ажана байдалые, соёл культурые һайжаруулха тухай, гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилгын түсэбые дүүргэхэ тухай анхаран оролдожо байха, олониитын зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые хүгжөөжэ, дэмжэжэ байха ёһотой.

Иимэ эрхэ байдалда депутат бүхэнэй үүргэ, харюусалгань горьтойгоор дээшэлнэ.

Депутат—арадай зарса, өөрынгөө ехэ эрхэнүүдые һунгагшадһаа абаа һэм гэжэ, тиигээд тэдэнэй урда харюусалгатай, өөрынгөө ажал-ябуулга тухай, һунгагдаһан Соведэйнгээ ажал-ябуулга тухай тоосоогоо хэжэ байха уялгатайб гэжэ депутат бүхэн һанажа ябаха зэргэтэй. Депутат коммунистическэ үзэл бодолой ёһо гуримые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ талаар жэшээ харуулжа байха ёһотой.

Арадай хүсэл зоригые депутадай бэелүүлээгүй һаань, депутадай үндэр нэрэ зэргэдэ таарахагүй ябадал гаргаа һаань, һунгагшад тэрэниие депутадһаань болюулха, тэрээндэ этигэл найдабаряа хүртүүлхэгүй эрхэтэй.

Хуули гаргадаг дээдэ эмхи зургаануудай депутадуудые һунгагшадай зүгһөө депутадһаань болюулха эрхые хангаһан Конституцитай буржуазна нэгэшье гүрэн үгы гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ.

Энэ Хуулиин проект хадаа СССР-эй Конституцитай зохилдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудые депутадһаань болюулха эрхые бэелүүлхэ гурим зохёохо зорилго урдаа табина гэжэ нүхэр Полянский саашань хэлэнэ, Хуулиин проект орон доторнай үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ һэн. Тэрэниие зохёон табилгада СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд, олониитын организацинуудай түлөөлэгшэд, эрдэмтэй юристнүүд хабаадалсаһан байна.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болюулха тухай Хуулиин проектын гол гол зүйлнүүдые найруулан хэлэхэдээ, Д. С. Полянский нигэжэ онсолон тэмдэглээ: Хуулиие баталан абалга манай ороной ажабайдалда горьтойхон хэрэг боложо үгэхэ, советскэ социалистическэ демократиин саашанхи хүгжэлтын эли тодо гэршэ болохо байна. Советскэ социалистическэ демократиин туйлай ехэ булюу һайниинь Америкын Холбоото Штадуудта нүхэр Никита Сергеевич Хрущевой айлшалжа байха үедэ эли тодоор харуулагдаһан байгаа.

Нүхэр Д. С. Полянскиин элидхэл тушаа үгэ хэлэһэн депутадууд **П. Е. Шелест** (Украинын ССР), **Т. Кулатов** (Киргизиин ССР), **М. К. Дзервите** (Латвиин ССР), **Л. С. Соболев** (Ставрополиин хизаар), **З. Рахимбабаева** (Узбегэй ССР), **А. Г. Бондарь** (Белоруссиин ССР) СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болюулха гурим тухай Хуулиие баталха гэһэн дурадхал дэмжэбэд.

Хуули палата палатаараа дуугаа үгэлгэндэ табигдажа, депутадуудаар нэгэн дуугаар баталагдан абтана.

Сесси хоёрдохи, гурбадахи сессинүүдэй хоорондо абтаһан СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталжа эхилбэ. Энэ асуудал тушаа элидхэл СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь депутат **М. П. Георгадзе** хээ. Палата палатаараа дуугаа үгэлгөөр СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд нэгэн һаналаар баталагдана.

РСФСР-эй, Грузиин ССР-эй, Туркмениин ССР-эй бүлэг депутадуудай дурадхалаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонорой уялгаһаа депутадууд М. П. Тарасов, М. Д. Чубинидзе, А. Сарыева гэгшэдые сүлөөлхэ тухай тогтоол баталан абтана. Депутат Н. Байрамовые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшоор һунгаха тухай тогтоол баталагдана.

Энээгээр Национальностьнуудай Соведэй, Союзай Соведэй хамтын заседани дүүрэбэ.

Октябриин 31-дэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

Национальностьнуудай Соведтэ

Ж. Б. ВАНКЕЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

(Һунгуулиин Кяхтын округ, Бурядай АССР)

Нүхэд депутадууд! Манай ороной асари ехэ туйлалтануудаар, Коммунистическэ партиин сэсэн мэргэн политикаар зоригжоһон Бурядай республикын ажалшад, бүхы совет хүнүүд шэнги, өөрынгөө хүдэлмэридэ шэнэ амжалта туйлана. Россин гүрэнтэй Бурят ороной һайн дураараа нэгэдэн ороһоор 300 жэлэй ойтой дашарамдуулан республикыемнай Ленинэй орденоор шагнаһандань бидэнэр парти, правительстводаа халуун баяраар харюусанабди.

Мүнөө орденто Бурядай АССР танигдашагүй болонхой. Совет засагай жэлнүүдэй туршада Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэри доро манай республика урдань гээгдэнги заха хизаар байһанаа, мүнөө хүгжэнги промышленностьтай, хүдөө ажахытай, соёл культуратай республика болоо. Түрүү техникээр зэбсэгжэһэн Бурят ороной колхоз, совхозууд жэл ерэхэ бүри ажахыгаа бэхижүүлнэ, тэрэниие улам һайнаар эрхилдэг, хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр абадаг боложо байна.

КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин (1953 он) түүхэтэ Пленумэй, Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын абаһан саашанхи шиидхэбэринүүдэй һүүлээр лэ колхоз, совхозуудай ажахы эрид дэбжэлтэ хээ. Бурядай АССР-эй колхозно таряашад, бүхы ажалшад хүдөө ажахые дэбжээхэ тухай саг үргэлжын анхарал оролдолго гаргажа байһанайнь түлөө түрэл Коммунистическэ партидаа, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ, хүндэтэ Никита Сергеевич Хрущевто баяр баясхалан хүргэнэ. Партиин Центральна Комитедэй ябуулһан политикын ехэ аша үрэтэй байһаниинь, сэсэн мэргэниинь манай колхозой ажабайдал дээрэ, тэрэнэй экономикын хүгжэлтэ дээрэ эли тодоор харагдана. Манай колхоз республика соогоо хонин ажалтай томо ажахы болонхой.

1953 онтой сасуулбал, колхозоймнай хонидой тоо толгой хоёр дахин олошоржо, мүнөө 36 мянган толгой болонхой. Искусственна үрэжүүлгые хэрэглэжэ, бидэнэр хонин һүрэгэйнгөө үүлтэрэйнь шанарые һайжаруулаабди. 1953 ондо манайда 3 мянга шахуу толгой хонид нарин, нарибтар нооһотой, тиихэдэ бэшэниинь шэрүүн, шэрүүбтэр нооһотой байгаа һаа, мүнөө бүхы хониднай нарин, нарибтар нооһотой болонхой. Энээнэй ашаар нооһо абалга нилээд ехэ болоо. Колхоз 1953 ондо 275 центнер нооһо абаһан байгаа һаа, мүнөө жэл 817 центнер абаа. Энэ үе соо нарин, нарибтар нооһо абалга 5 дахин ехэ болоо, тиихэдэ нэгэ хониһоо 2 дахин ехэ нооһон хайшалагдаа.

Эдэ жэлнүүдэй туршада мяха, һү абалга горьтойхоноор дээшэлээ. Манай колхоз болзорһоонь урид, 9 һара соо, мяха абаха түсэбөө дүүргээд, 4 мянгаһаа дээшэ центнер мяха гүрэндэ худалдаха байна. Һү элбэгээр һааха хэрэгтэ кукуруза ехэ үүргэ дүүргээ. Мүнөө жэл тэрэнэй ашаар 13 мянган центнер гэхэ гү, али 1953 онойхиһоо 2,5 дахин ехэ һү һааха арга боломжотой байнабди.

Манай һү һаалиин фермэ, тэрэнэй түрүү һаалишад республика дотороо суута гаранхай. Социалистическэ Ажалай Герой Жалсанова, Цырендоржиева, Буянтуева болон бусад үнеэн бүриһөө 4—5 мянган литр һү һаагаа. Түрүү хонишод Санжиев, Лубсанов, Жугдуров болон бусад гайхамшагта амжалта туйлаба. Цыденжаб Санжиев энэ жэлдэ хонин бүриһөө 6 килограмм нооһо хайшалаа.

Манай колхоз гансашье мал ажалтай бэшэ, харин горьтойхон тарилгын талмайтай юм. 2400 гектар талмай дээрэ ороһото ургамалнууд таригдана, мүнөө жэл дундаа зэргээр гектар бүриин 17 центнер ургаса абтаа.

Ажахын хүгжэхэтэй хамта колхозой мүнгэн олзо доход ургажа, мүнөө жэл 8 миллионһоо дээшэ түхэриг болохо байна. Тиихэдэ 1953 ондо ойройдоол 1,5 миллион түхэриг байгаа һэн.

Манай ажахы олзо доход ехэтэй байжа, үйлэдбэриин, культурна ажаһуудалай барилгые үргэнөөр ябуулха, колхознигуудай материальна ажабайдал улам һайжаруулха арга боломжо олгогдоо. Мүнөө манай ниитын адуу мал муу, хуушан байранууд соо бэшэ, харин типовой проектын ёһоор баригдаһан капитальна шэнэ барилганууд соо үбэлжэнэ. Тэндэхи хүдэлмэринь бүри үргэнөөр оньһожоруулагдана, электрын хүсэн хэрэглэгдэдэг боложо байна. Һүүлэй 4 жэлэй туршада капитальна барилгада, техникэ худалдан абалгада колхоз 8 миллион шахуу түхэриг гаргашалаа. Энэл үе соо зууһаа олон гэр, 300 һууритай типовой клуб, колхозой амаралтын гэр, больница, почто, магазин болон колхозой түб тосхонһоо холо ажаһуудаг малшадые хангахын тула культурно-ажаһуудалай комплексно барилганууд—5 культбаза бодхоогдоо.

Колхоз мүнгэн түлбэридэ оронхой. Энэ хадаа ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, колхознигуудые материальна талаар бүри ехээр урмашуулха арга олгоо. Үнгэрһэн 9 һарын туршада олон бүлэнэр 16—17 мянган түхэриг мүнгэ абаһан байна. Радио болон электрын хүсэн манай ажаһуудалай шухала хэрэгсэл болонхой.

Бурят тосхоной соёл культура болон экономикын иимэ ургалта хадаа манай арадай агууехэ туйлалтануудые, ленинскэ национальна политикын хэлбэришэгүйгөөр, эрид шууд бэелүүлэгдэжэ байһаниие харуулна.

Гэбэшье эдэ туйлалтануудаараа һанаагаа амарха бэшэбди, хүдөө ажахын продукци саашадаа бүри ехээр абахын тула манайда хэрэглэгдээгүй ехэ арга боломжонууд үшөөл бии гэжэ бидэнэр мэдэрнэбди. Үбһэ тэжээлэй дутамаг дээрэһээ манай адуу малай тоо толгойень олошоруулха, мүн ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэг үшөөл удаанаар ябуулагдана. Тиимэ дээрэһээ колхозойнгоо ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэб дотороо бидэнэр тэжээл ехээр бэлэдхэхэ, малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, эхэ малай һубайралгые усадхаха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулаабди. Тиигэжэ мал ажалай ашаг шэмые саашадаа бүри ехээр абадаг болохо байнабди. Колхоз долоон жэлэйнгээ түсэбэй ёһоор бүдүүн, шэмэтэ, концентрированнэ тэжээлые гурба дахин ехээр абадаг болохо. Энээнэй ашаар ниитын бүхы түрэлэй малай тоо толгойе 50 мянгада хүргэхэ, тэдэнэй ашаг шэмыень дээшэлүүлжэ, мал ажалай ашаг шэмэ абалгые 1958 онтой сасуулбал, хоёр дахин ехэ болгохо арга олдохо байна.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй хэрэгтэ шэнэ агууехэ оруулалта болоһон Америкын Холбоото Штадуудта Никита Сергеевич Хрущевой айлшаар ошожо ерэһэнэй дүнгүүдые зүбшэхэ зуураа, тэрэшэлэн КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые угтуулан хэһэн ажал хүдэлмэриингөө дүнгүүдые согсолхо зуураа, манай колхознигууд ниитынгээ ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбые табан жэлдэ дүүргэхэ гэжэ шиидээ. Хүн бүхэндэ хүртэхэ хүдөө ажахын продукт абаха талаар США-е ойрын жэлнүүдэй туршада хүсөөд, ахижа гараха гэһэн партиин уряалые дүүргэхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхын тула бидэнэр бүхы хүсөөрөө оролдохобди.

Нүхэд депутадууд! Манай эрилтэ тухай хэлэхыемни зүбшөөгыт. Колхозой үйлэдбэри, илангаяа хүдэлмэриин хүсэнэй дуталдадаг газар мал ажалай фермэнүүдэй хүндэ ажалые үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулхын тула хүдөө ажахын машинануудые бүри олоор бүтээн гаргахые эринэ. Иимэ машинануудые, илангаяа бага оньһожоруулгын тоодо ородог машинануудые олоор бүтээн гаргахые хараалхыень СССР-эй Госпланиие бидэнэр гуйнабди.

Бурят ороной колхоз, совхозууд ган гасууртай газар нютагта оролсоно. Мал ажалаа бүри түргөөр хүгжөөхын, уһагүй бэлшээринүүдые хүсэд дүүрэн хэрэглэхын тула уһалууриин ажахын барилгануудые ехээр ябуулха шухала. Гэхэтэй хамта бидэнэр сабшалан уһалхын тула хүсэд хүрэхэ техникэ, уһа дамжуулха механизмуудгүйбди. Энээнһээ боложо, шэнэ газар муугаар эдлэнэбди, сагай уларилһаа ехэ дулдыданги байнабди.

МТС-ые шэнэдхэн хубилгажа, колхозуудта техникэ худалдан үгэһэнэй һүүлээр механизмуудые хэрэглэхэ ябадал һайжараа. Мүнөө колхоз доторнай заһабарилгын өөрын база байгуулагдаа. Теэд техникые үндэр бүтээсэтэйгээр ашаглахын тула материально-техническэ талаар колхозуудые хангаха хэрэгые нилээд һайжаруулха шухала. Заһабарилгын мастерскойнуудые зэбсэгжүүлхын тула элдэб янзын станогуудые, запасной частьнуудые, автомобильнуудай, хүдөө ажахын машинануудай резиные ехээр бүтээн гаргажа, колхозуудта худалдаха хэрэгтэй байна.

Үгэ хэлэһэн бүхы депутадууд шэнги би СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые, 1960 оной Гүрэнэй бюджедые баталха дурадхал дэмжэнэб. Бурядай АССР-эй хүдөө ажахын ажалшад, бүхы совет хүнүүд шэнги, долоон жэлэй түсэбэй хоёрдохи жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ Верховно Соведые найдуулхыемни зүбшөөгыт. **(Альга ташалган болоно).**

1960 оной хоёрдохи хахад жэлэй түсэбөөр ажаллана

Агууехэ Октябриин алдарта ойн һайндэрые ажалай амжалтаар угтаха зорилго манай фабрикын ажалшад урдаа табиһан байгаа. Эдэ үдэрнүүдтэ оёдолшодойнгоо хэһэн, оёһон юумые тоолоод үзэхэдэмнай яһала һайн амжалта туйлагдаба. Жэшээнь, октябриин 28-най үдэр фабрикамнай 10 һарынгаа түсэб гурбан хоногоор урид дүүргэһэн байна. Тиихэдэ байгша оной гурбадахи кварталай дүнгөөр манай фабрика республикын Министрнүүдэй Соведэй, облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан тугта, нэгэдэхи мүнгэн шанда хүртэһэн байна.

Түрүү оёдолшод Феодосия Ласточкина, Лидия Астраханцева, Валентина Калмынина, хамта дүрбэн хүн октябриин 1-дэ 1960 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ. Энээнһээ гадна 61 оёдолшод жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ.

Е. Ширапов,
Улан-Удын оёдолой фабрикын директор.

Хүндэтэ нэрэ зэргэдэ эрмэлзэгшэд

ЗОРИЛГОО БЭЕЛҮҮЛБЭ

«Ерээдүй тээшэ эрмэлзэн дабшагшад—коммунистическэ ажалай бригаданууд болон ударнигуудай алдарта хүдэлөөндэ хабаадагшад шэнэ зорилгоёо һайн ойлгоно. Эдэ бригаданууд өөрынгөө участогта, өөрынгөө поли дээрэ эгээн нарин техникэ, технологи хэрэглэхэ оролдолго, абьяас гаргана. Хүдэлэсэгүй хүжүүн, хуушаниие баримталдаг, гээгдэһэн ябадалда эсэргүүсэн эрид шууд тэмсэнэ»,—гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленумэй Хандалга соо хэлэгдэнэ.

Энэ Хандалгые бэелүүлхын тула Улан-Удын сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд социалистическэ мурысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байна. Коммунистическэ ажалай бригадын, ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэгшэдэй тоо үдэрһөө үдэртэ олошорно. Мүнөө фабрика дотор энэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө нэгэ цех, 41 бригада, 38 хүн мүрысэжэ байна.

Сэмбэ нэхэгшэдэй дунда Михаил Михайлович Егуновой хүтэлбэрилдэг залуушуулһаа бүридэһэн бригада суурхажа эхилээ. Тус бригадынхид ехэнхидээ сэмбэ нэхэдэг түхеэрэлгые шалгаха, техническэ харууһа хэхэ, нэхэгшэдэй ажалые шалган хараха уялгатай юм.

—Манай бригада байгша оной март һарада байгуулагдаа һэн. Бригадын арбан хүнһөө зургаанинь комсомолой гэшүүд. Эдэ залуушуултай ажаллахада урматай: залуушуул һэн туладаа хүдэлмэридөөшье хүнгэн, хэлэһэндээ заатагүй хүрэхые оролдодог,—гэжэ бригадир нүхэр Егунов омогорхон хөөрэнэ.

Тус бригадынхид май һарада коммунистическэ ажалай бригадын хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэхэһөө урид тус бригада һара бүриингөө даалгабариие 105—108 процент дүүргэдэг һэн. Һүүлэй үедэ һарынгаа даабариие 120 процент шанар һайнтайгаар дүүргэнэ. Түсэбэй ёһоор бүхы продукциингаа 98 процентые нэгэдэхи сортоор гаргаха нормоёо 98,4 процентээр дүүргэнэ.

Бригадын гэшүүд коммунистическэ ёһоор ажаллахадаа бусадта жэшээ харуулна. Бэе бэедээ ходо туһалха гэжэ оролдоно. Нэгэнэйнгээ ямар нэгэ шалтагаанаар ажалдаа гараагүй һаа, нүхэдынь тэрэнэйнгээ хэхэ хүдэлмэриие заатагүй дүүргэдэг заншалтай болонхой. Энэ бригадада һурагшаар ороһон залуушуул нүхэдэйнгөө туһаламжын ашаар богонихон болзор соо мэргэжэлээ шудалжа, бэеэ даагаад ажалладаг байна.

Залуу бригадынхид сүлөөтэй сагтаа театр, кинодо ошодог, уран һайханай һонирхолтой ном уншажа, тэрэнээ хоорондоо зүбшэн хэлсэдэг. Өөһэдынгөө шадабари мэргэжэл дээшэлүүлхын тула ехэ оролдолго гаргана. Жэшээнь, бригадир нүхэр М. М. Егунов техникумэй дүрбэдэхи курсада һуралсана. Бригадын бэшэ гэшүүд техническэ һуралсалай кружогто һуража, шадабари мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ.

Иимэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилжэ байһан энэ бригадынхид фабрикынгаа хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй болоо. Иигэжэ һаяхан болоһон үйлэдбэриин зүблөөн дээрэ фабрикын сэмбэшэд нүхэр Егуновой бригадада коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэ олгоһон байна.

Агуу ехэ Октябриин 42 жэлэй ойн һайндэрэй урда тээхи мүрысөөндэ оролсожо, коммунистическэ ажалай энэ бригадынхид эршэмтэйгээр хүдэлмэрилнэ. Октябрь һарынгаа даабариие болзорһоонь урид дүүргээ. Эдэнэр һүүлэй гурбан һарын туршада нэхэлгын цехын бүхы түхеэрэлгэдэ техническэ харууһа һайнаар хангажа, заһабарида гаргашалагдаха байһан 6 мянган түхэриг мүнгэ арьбалаа.

Бригадын гэшүүд Светлана Мирлас, Прасковья Гордеева, Зоя Габитова болон бусад дааһан ажалдаа эзэн ёһоор хандажа, фабрикынгаа гүрэнэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсана.

К. Халтанов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: коммунистическэ ажалай бригадын гэшүүн комсомол басаган Светлана Мирлас.

З. Веснинагай фото.

Түрүүшүүл хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ

ПВЗ-гэй паровозо-механическа цех соо Октябриин һайндэрые ажалай бэлэгээр угтахые уряалһан лозунгнууд хадаатай. Гэхэтэй хамта хүдэлмэришэн бүхэн түрэл партиингаа ЦК-гэй эдэ Уряануудые амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна.

Цехын хүдэлмэришэд сентябрь һарада һайнаар ажаллажа, продукци үйлэдбэрилхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэһэн юм. Октябрь һарада социалистическэ мүрысөөн улам үргэдөө. Тиигэжэ продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэнэй өөрынь үные химдаруулха даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэбэ. Мүрысөөндэ ходо түрүүлжэ ябадаг 35 ударнигууд һара соо 2—2,5 һарын даабари дүүргээд, бусадта ажалай эрхим жэшээ харуулаа. Фрезеровщик Владимир Иванов, Петр Грехнев, Константин Прокопьев, слесарь Ганжур Бадмаев гэгшэд ажалайнгаа бүтээсэ эрид дээшэлүүлжэ, цехын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн байна.

Цехын хүдэлмэришэдэй һарынгаа даабариһаа үлүүлэн бүтээһэн паровозой детальнууд һүүлэй үедэ Алас Дурна зүгэй, мүн бусад түмэр замуудай депонуудта эльгээгдэжэ захалаа.

Д. Дармаев.

Б. ГЫЛЫКОВ

Буруушан

Һүн эдеэндэ хүльбэржэ,
Хүхэ ногоондо тангаржа
ябатараа,
Буруун болоош гүүлжэ
Бор һар тэжээлдэ ороходонь
Хэн тэрэниие энхэрдэг бэ?
Буруушан!
Торгон гараар эльбүүлжэ,
Тунгалаг агаараар амилжа
ябатараа,
Томо болоош гүүлжэ
Тоогдохоо гэнтэ болиходонь
Хэн тэрэниие тодожо абадаг бэ?
Буруушан!
Дулаан арюун байрада,
Дорюун хүхюун байтараа,
Даарахаа болёош гүүлжэ,
Дал доро ороходонь
Хэн тэрэниие угтажа абадаг бэ?
Буруушан!
Үүр сайхаһаа эхилээд,
Үбһэ, тэжээл хүлеэжэ,
Үүдэн тээшэ харашоод,
Үүгэнэн зогсожо байтарнь
Хэн орожо ерэдэг бэ?
Буруушан!
Бордоһотой хүйтэн үбэл
Бэеэ дулаалжа ядашоод,
Бээрэжэ даарашоод байхадань
Бүлеэн уһа тэрээндэ
Хэн бэлдэжэ үгэдэг бэ?
Буруушан!
Зунай зүлгэ ногоондо,
Зоргондонь ехээр табингүй
Аятай тунга бэлшээридэ
Атарлуулжа түрүүшынхеэ
тэдэниие
Хэн малшан һургадаг бэ?
Буруушан!

Аглаг ой соо
Абяа шэмээгүй.
Агаар сэбэрхэн,
Арюун тунгалаг...
Алтан дэлхэйдэ
Амиды ябажа,
Энхэ жаргалаа
Эдлэн баясан,
Амгалан тэнюунээр
Амаржа хэбтэһэн
Инзага харахадаа
Энхэрэн хөөршөөмөөр...

Фотонь **Ф. Цыденжаповай**,
Үгэнь **Ш. Нимбуевай**.

Географиин талмай эмхидхэгдэбэ

Юрөөгэй найман жэлэй интернат-һургуулиин дэргэдэ географиин талмай эмхидхэгдэбэ. Талмай дээрэнь хура бороо, саһанай ороһые тэмдэглэхэ, хүйтэн, дулаанай температура хэмжэхэ болон бусад түхеэрэлгэнүүд тодхогдоо. Энэ талмай барилгада ахалагша классай һурагшад горьтойхон туһаламжа үзүүлһэн байна.

П. Халтанов.

Ажалта үдэртэ 17 центнер таряан

Кировэй нэрэмжэтэ колхозой (Иволга) правлени, партийна организаци колхозойнгоо гэшүүдэй ажалта үдэртэнь авансаар таряа хубаажа эхилбэ.

Байгша ондо һайнаар ажаллаһан хонишон Еши Батуевай бүлэ 1131 ажалта үдэртөө 17,5 центнер таряа авансаар абаба. Мүн хонишод Гармажап Хандажапов, Доржо Дашицыренов, Даба Ринчинов, Тогтохо Лехобоев гэгшэд тус тустаа 15—17 центнер таряа ажалта үдэртөө абаһан байна.

Ж. Васильев.

Уланай багшанарай һайшаалтай ажал

Баргажанай аймагай Уланай долоон жэлэй һургуулиин багшанар арад зоной дунда ойлгуулгамжын хүдэлмэри һайнаар ябуулна. Эндэхи залуу багшанар—агитаторнууд Мария Сихаданова, Цырма Бадмаева, Софья Цивелева, Екатерина Дугарова гэгшэд даалгагдаһан участогуудтаа саг үргэлжэ ошожо, олон янзын һонирхолтой асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые колхознигуудай дунда үнгэргэнэ. Һүүлэй үедэ Н. С. Хрущевой Америка, Хитад оронуудта ошоһон, Новосибирскын ажалшадтай, Братскын барилгашадтай уулзаһан тухай зондо хөөрэжэ, тэдэниие ехээр һонирхуулһан байна. Тэдэнэр хөөрэлдөө үнгэргэхэдөө колхозойнгоо, аймаг соохи ажал хүдэлмэриин ябаса, боложо байһан шэнэ һонинууд, колхознигуудай урдахи зорилгонууд тухай хөөрэжэ, тэдэниие габьяата ажалда элсүүлнэ. Эндэхи агитпункт соо баталагдаһан түсэбэй ёһоор агитаторай хөөрэлдөөн болон бусад хүмүүжүүлгын, культурно-гэгээрэлэй хэмжээ ябуулганууд ходо үнгэргэгдэжэ байдаг. «Уласхоорондын байдал», мүн үхибүүдые коммунистическэ ёһоор хүмүүжүүлхэ тухай олон лекци, элидхэл, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

Намарай таряа хуряалгын халуун үедэ эндэхи һургуулиин багшанар Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Хүнтэйн гурбадахи комплексно бригада ошожо, үдэрынь тарянай тоог дээрэ колхознигуудтай хамта хүдэлөөд, үдэшэлэн колхознигуудта уран һайханай бүлгэмэй зүжэг наада харуулжа, хөөрэлдөө үнгэргэдэг байгаа.

И. Этингов.

Һонирхолтой элидхэл

Улан-Удэ городой предприяти, эмхи зургаануудта хэшээл үнгэргэдэг пропагандистнууд, агитаторнууд, эдэбхитэдэй суглаан советско-партийна һургуулида һаяхан болобо. «Элидхэлдээ яажа бэлдэхэб?» гэһэн асуудалаар һургуулиин директор нүхэр С. Д. Кузичев лекци уншаа.

Энэ һургуулиинхид Улан-Удын олохон предприяти, эмхи зургаануудта политическэ хүдэлмэри ябуулдаг юм. Тэдэнэй тоодо зоотехническэ факультедэй нэгэдэхи курсада һурадаг нүхэд Афанасьев, Ачитуев, Григорьев болон бусад ороно.

Г. Ильин.

Мал ажал тухай оньһон үгэ

Шүлгэ шүдөө хүсэжэ,
Гунан гуяа хүсэжэ
маряажаа.
Һаали бэлэдхэхээр —
Һаба бэлэдхэбэ.
Хони үсөөнтын хормой богони,
Үнеэ үсөөнтын һаба дунда.
Шүлөөр сададаг,
Түлөөр баяжадаг.
Түмэрэй һайниие дабтажа
мэдэдэг,
Мориной һайниие унажа
мэдэдэг.

Искусствын, уран зохёолой декадада бэлэдхэл

СЦЕНЫН АРА ТАЛАДА

Манай оперо, баледэй театрта орожо зүжэг хараагүй хүн үсөөхэн лэ байха. Шэнэ зүжэгтэ хабаадалсаһан артистнуудай өөһэдынгөө рольнуудта хэр зэргээр наадаһыень нюдөөрөө хаража, шэхээрээ шагнажа, ямар нэгэн сэгнэлтэ үгэдэг байнат. Харин сцэнэ дээрэ гарадаг артистнуудһаа гадна, зүжэг табилгада мүн лэ хабаатай, таанарта харагдадаггүй олон хүнэй бии байһыень тухайланшьегүй үнгэржэ магад байхат.

Театрын ехэ байшангай хэдэн дабхарта, баруун тээхи тусгаар гэртэнь уран нарин үйлэдбэриин 10 цех нээгдэнхэй. Эдэ цехүүдтэ хүдэлдэг мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд шэнэ зүжэг найруулан табиха хэрэгтэ барандаа хабаададаг, шударгы түргөөр ажаллажа байдаг.

Тус цехүүдэй хүдэлмэриие ами аминдань хараад үзэе. Шэнэ зүжэгэй гоёогдохо эскиз зурагые уран һайханай Соведэй баталһанай һүүлээр цех бүхэнэй хэхэ хүдэлмэри зааһан монтировкын хуудаһанууд үгтэнэ.

Зүжэгтэ хэрэгтэй хубсаһанай эскиз оёлгын цехтэ үгтөөд, бэлэн болгохо болзор тодорхойлогдоно. Хабаадаха артистнууд дуудагдаад, хубсаһанайнь хэмжүүр абтана. Эсхэлгэшэ Мила Ивановна Шкет, оёдолой мастер Долгор Баировна Димбеева болон бусад мэргэжэлтэй, үнинэй хүдэлмэрилэгшэд эндэ хүдэлдэг.

Декорациин томо хэрэгсэлнүүд—гэр байра, элдэб түхеэрэлгэ модо дархалалгын цех соо хэгдээд, саашадаа бодото түхэл маягтай болгогдохоёо бутафорско цехтэ ябуулагдадаг. Эндэхи мастернууд Е. Дерябина, В. Тимофеев гэгшэд эндэ заагдаһан хүдэлмэри хэхынгээ хажуугаар элдэб һэлмэ, жада, буу, номо һаадаг гэхэ мэтые бүтээнэ.

Элдэб түхеэрэлгэ бутафорско цехһээ декоративна цехтэ орожо, шэрдэгдэн гоёогдоно. Уран зураашад Н. Манилов, М. Тимин гэгшэд эскизэй ёһоор ара талын, хажуугай декораци зурана.

Парикмахерай цехынхид парик, һахал гэхэ мэтые мүн лэ эскизэй ёһоор наадаха нюурнуудта тааруулжа хэнэ. Энэнь тон орёо нарин хүдэлмэри юм. Эндэхи мастернууд Т. Сбродова, Т. Чеснокова, М. Халбаева даабаряа саг болзортонь дүүргэдэг.

Сабхишад элдэб түхэлэй сабхинуудаар наадагшадые хангана. Хубсаһа үгэдэг цехынхид бэлэн хубсаһа оёдолшодһоо абаад, хэрэгтэй болоходонь артистнуудта үгэдэг, һөөргэнь тушаажа абадаг, утюгдэдэг, сэбэрлэдэг байна.

Элдэб үнгын гэрэлээр хангадаг цехын хүдэлмэришэд түүдэг, һара, наран, мүшэн, үүлэн гэхэ мэтые бии болгожо, сцэнэнүүдые гэрэлтүүлнэ.

Эдэ бүгэдын һүүлээр бэлэн болоһон декораци, хубсаһан, зэр зэбсэг монтировкын цехтэ асарагдажа, зүжэгэй үйлэ бүхэндэ тааруулагдадаг. Дутуу дундануудай усадхагдаһанайнь һүүлээр бэлэн болоһон зүжэг уран һайханай Соведтэ тушаагдана.

Үйлэдбэриин уран һайханай цехүүдэй хүдэлмэрилэгшэд декадада абаашагдаха зүжэгүүдые гоёон шэмэглэхэ ехэхэн хүдэлмэри хээ, хэжэшье байна. Хараһан зүжэгөө һайнаар сэгнэхэдээ, таанад манайшье ажалые һайшаалсана ха юм та.

Р. Гаврилов,
театрын зүжэг табилгын хубиие даагша.

Зураг дээрэ: 1. Оёдолшон Г. Базарова. 2. Парикмахерска цехын мастернууд (зүүн гарһаа) Т. Сбродова, Т. Чеснокова, М. Халбаева. 3. Декораци зураагша Н. Манилов.

А. Бадаевай фото.

Ц.-Д. ДОНДОКОВА

ҮДЭМНИ

Үдэмни, һүгэдэнэм шамдаа,
Үлгы долгёо дэбисээд,
Үхибүүн наһым мансылааш.
Арбаадтай басагахан ябахадаа,
Адуулагша һэм эрьеэрш малаа
Ая гангаарш амидхаш.
Халюун үбсүүндэш наадахадаа,
Баригша һэм мүшэрөөр
байшангуудаа
Үльгэрэй ордонгуудта адлихан.
Шэрүүн зандаш шэмхүүлхэдээ,
Бордоһон ташуурташ ташуулхадаа
Бохёорогшо һэм үхэршэн хээгүүрш.
Зунайш наранда эльбүүлхэдээ,
Зула сэсэгтэл задархадаа,
Зугаалагша һэм энгэр дээгүүрш.
Үдэмни, һүгэдэнэм шамдаа,
Үерэйш долгиндо тамарааб,
Уяхан гараа нугалааб.
Үхибүүн наһым үлгыдөөш,
Үнэн байдалай һэльбэ
Үгөөш, гартам барюулааш.
Мүнөөшье эрьедэш зогсоном,
Үерөөр халяан баяраа.
Шинии нэрээр нэрлэгдэһэн,
Шэнэ урадхалаар харьялһан
Шэнэ хотоёо шэртэнэм.
Тарбагата тала танишагүй:
Эшэгы гэрнүүдэй һууринуудта
Эмнэлгын байшан, һургуулинууд.
Барилганууд хаа хаагуур,
Заводууд залгаа саагуур:
Холуур, ойгуур, наагуур.
Огторгойн мүшэдэй айшалһандал,
Ошотоно «Халзан толгой»
Ойн нарһа гэрэлтүүлэн.
Хашарһа мүнгэ һамарһандал
Харьялна урадхалынь Үдэ голой
Хабсагайн модо мухарюулан.
Үдэмни, һүгэдэнэм шамдаа,
Бурят эхэ шиниингээ
Буурал толгойдо дохином.
Түргэн шуумар урадхалыш
Түүрээн эрьедэш зогсоном.
Улаан залаата Үдэмни,
Улан-Удэ хотомни,
Түрэл бурядайм магнайш,
Түмэн арадайм малгайш.

БАЙГААЛИИН ҮЗЭГДЭЛ

УЛААН САҺАН

Хэдэн часай туршада шара үнгэтэй бороогой ороһые Белоруссиин Чаусска районой ажалшад байгша оной майн 21-дэ һонирхон хараһан юм. Тиимэ бороогой орожо дүүрэхэдэ хонхорхойнууд соохи уһан шара үнгэтэй порошоогоор бүрхөөгдэһэн мэтэ үзэгдөө һэн.

Нэгэтэ Францида тиимэ бороогой һүүлээр огторгойдо гэнтэ улаан хара үнгэтэй үүлэн гаража, уданшьегүй «шуһан бороо» адхарба. Байгаалиин иимэ һонирхолтой үзэгдэл бурханда һүзэгтэйшүүлые һайса мэгдэхээгээ.

Хойто зүгэй оронуудта заримдаа улаан үнгэтэй саһан, Шпицберген гэжэ аралда, Баруун Европын хадануудта, мүн бусадшье газарнуудта ногоон, шара үнгэтэй саһан ородог.

Байгаалиин иимэрхүү үзэгдэл шанга һалхинай бууһанһаа болодог юм. Ехэ хүсэтэй хуй һалхин улаан хүрин үнгэтэй шабарай тооһо, элдэб үнгэтэй ургамалай үрэһые агаарта хөөрүүлэн огторгойгоор зөөдэн зуун модондо абаашадаг. Һалхинда туугдаһан тооһон газарта унаһан бороо элдэб үнгэтэй болгодог байна.

Белоруссида ороһон шара үнгэтэй бороогой бодосые шэнжэлжэ үзэхэдэ, диилэнхинь Сибириин нарһан мододой тооһонһоо бүридэһэн байба... Заримдаа байгаалида бүришье һонин ушар үзэгдэдэг. Нэгэтэ Данида бороогой ороходо огторгойһоо 20 минутын туршада амиды рак олоорою унаһан юм. Тэдэ рагууд ехэ һалхинай болоходо сээрмэй оёорһоо агаарта дэгдэн гарашаһан байгаа. Испаниин хүн зон нэгэтэ тэнгэриһээ унаһан шэниисэ хэдэн мешогоор суглуулжа абаһан гэхэ. Шэниисын бороогой ороһон ушар иигэжэ тайлбарилагдаа һэн: Испаниин Мароккодо ехэ хүсэтэй һалхинай буухада тарянай томо складууд һандаржа, досоонь байһан шэниисэ огторгойдо дэгдэн Дундада далай дээгүүр Испанида абаашагдаһан байгаа.

«Наука и жизнь» журналһаа абтаба.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ. ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01185. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5097.